

Valvottu virtsanäytteenanto päihde- ja terveydenhuollon huumetestausta varten

4221 U-Huum-O, 13696 U-HuumLCt

Tyks Laboratorioiden tutkimusvalikoimaan sisältyvät tutkimukset:

4221 U-Huum-O on immunokemiallinen seulontatutkimus, jonka mahdollinen positiivinen tulos on varmistettava spesifisellä varmistusanalyysillä. Tutkimus kuuluu päivystystutkimusvalikoimaan [Virtsan huumeseulonta, Tyks Laboratorioiden tutkimusohjekirja](#). Positiivisen seulontatuloksen varmistukset ovat alihankittavia tutkimuksia. Ne ovat tilattavissa Tyks Laboratorioiden päivystys- ja automaatiolaboratorion kautta, puh. (31)31930, kolmen viikon ajan näytteenotosta. Varmistustutkimusten tulosten valmistuminen kestää noin 10 vuorokautta.

13696 U-HuumLCt on laaja semikvantitatiivinen, varmistustasoinen huume- ja lääkeaine-tutkimus [Virtsan laaja huumeseulonta, varmistustasoinen, Tyks Laboratorioiden tutkimusohjekirja](#). Tyks Laboratoriot alihankkii tämän tutkimuksen. Tuloksen valmistuminen kestää noin 10 vuorokautta.

Tämän ohjeen mukaan toimitaan myös valvotussa virtsanäytteenotossa erillisiä spesifisiä huume- ja lääkeaineiden varmistustutkimuksia varten (1810 U-AmfetCt, 1820 U-BendiCt, 1822 U-BupreCt, 1832 U-DxproCt, 1848 U-FensyCt, 1880 U-CannaCt, 1884 U-KokaCt, 1892 U-MetadCt, 14141 U-OksikCt, 1902 U-OpiaaCt, 4762 U-TramaCt).

Tutkimuksen suorituksen edellytykset

Näytteenantoa valvoo tehtävään perehdytyksen saanut hoitaja. Ennen näytteenantoa varmista aina testattavan henkilöllisyys ja kerro testattavalle koko näytteenantoprosessi. Kun näytettä annetaan ja säilytetään, näytteenantotiloihin tulee olla pääsy vain testattavalla ja valvojalla.

Testattavan tunnistaminen

Varmista testattavan henkilöllisyys kysymällä hänen nimensä ja henkilötunnuksensa sekä voimassaolevasta kuvallisesta henkilökortista, passista tai ajokortista.

Testattavan tunnistuksen voi suorittaa saattaja, joka on tutkimusta pyytävän hoitoyksikön edustaja. Mukana tunnistajalla tulee olla henkilökortti, josta käy ilmi, että hän kuuluu hoitohenkilökuntaan tai sosiaalitoimeen. Tunnistajaksi ei hyväksytä testattavan vanhempaa tai sijoitusperheen jäsentä.

Jos kuvallista henkilöllisyystodistusta ei ole mukana tai testattavaa ei voida muulla varmallalla keinolla tunnistaa, näytettä ei oteta.

WC– tilat valvottua virtsanäytteenantoa varten

WC-tilasta poistetaan kaikki näytteenantotilanteessa tarpeettomat tavarat ja aineet, kuten saippuat ja puhdistusaineet tai niiden päälle voidaan laittaa huppu. Käsienpesualtaan ja vesihanauksen käyttö tulee estää peittämällä ne. WC:n huuhteluveden tulisi olla värjätty, vesi värjätään esimerkiksi WC– istuimen raikastimella (sininen). Ovea ei saa lukita.

Testattavan valmistaminen näytteen antamiseen

Ennen virtsanäytteenantoa kerro testattavalle näytteenantotapahtuman koko prosessi ja kuinka näytteenantoa tullaan valvomaan. Testattavan tulee jättää päällysvaatteet, laukut ja muut tavarat näytteenotto WC:n ulkopuolelle sekä pyydä häntä lisäksi tyhjentämään taskut.

Näytteenantovälineet ja – tarvikkeet

Tarvikkeet tilataan logistiikkakeskuksesta

- WC – raikastin, WC-kukka 40g, sininen huuhtelu, tilausnumero 214542
- Sinettitarra, ei painatusta, 2 x 100 kpl/rulla, tilausnumero 671100.

Käytetään virtsan vakuuminäytteenottovälineitä (BD Vacutainer® system). Sinikantiseen vakuuminäytepurkin alareunaan liimataan Briteline lämpötilatarra. Näyte siirretään BD:n lisäaineettomaan, beige-korkkiseen vakuumivirtsanäyteputkeen. Menettely mahdollistaa näytteen hygieenisen käsittelyn.

- Virtsanäytepurkki BD Vacutainer® vakuuminäytteille, jonka kannessa on kiinteä näytteensiirtokärki, 120 ml, tilausnumero 988672.
- Briteline lämpötilatarra 51x8 mm, tilausnumero 953080. Tarra kiinnitetään virtsanäytepurkkiin ennen näytteenantoa.
- Kiinnitä tarra vakuuminäytepurkin alaosaan niin, että tarran yläreuna sijaitsee 20 ml:n kohdalla. Vahvasta liimapinnan kiinnitystä painamalla tarra tiukasti kiinni purkkiin.
- 2x10 ml BD Vacutainer® beige-korkkinen, lisäaineeton muovinen vakuumivirtsanäyteputki, tilausnumero 901512

Virtsanäytteen anto

- Anna testattavan valita näytteenantoastia ja tarkistaa sen koskemattomuus.
- Tarkasta, että **lämpötilatarran liimapinta on hyvin kiinni näytepurkissa.**
- Luovuta näyteastia testattavalle vasta näytteenantotilassa.

Mikäli testattava ei saa annetuksi virtsanäytettä 10 minuutin sisällä, anna hänelle vettä ja hän voi yrittää näytteenantoa 15–30 minuutin kuluttua uudestaan. Juotavan veden kokonaismäärä ei saa ylittää litraa.

Valvonta

Valvo näytteen antaminen puoliläpäisevän peili – ikkunan kautta, raollaan olevan oven välistä, sermin takaa tai kameran välityksellä siten, että testattavaan ei ole suoraa katsekontaktia.

Pysyttele WC:n ulkopuolella, kunnes näyte on annettu. Näytteenottotilassa tulisi huomioida myös valvojan työturvallisuus.

Näytteen väärentämismahdollisuudet minimoidaan seuraavin varotoimin

Valvo näytteenantotilannetta siten, että pystyt varmistumaan, ettei näytettä ole pyritty väärentämään.

- WC:n ovea ei saa lukita.
- Anna testattavalle kertakäyttöhansikkaat, jotka hän laittaa käteensä.
- Valvo näytteen antoa koko ajan ja huolehdi siitä, että testattavalla ei ole pääsyä vesipisteelle, nestesaippua-annostelijalle, puhdistusaineille tai muille materiaaleille, joilla hän voisi yrittää väärentää näytettä.
- Testattava luovuttaa virtsanäytteen WC-tilassa tai muuten erotetulla alueella siten, että taataan testattavan intimiteettisuoja.
- Pysyttele WC:n ulkopuolella, kunnes näyte on annettu.
- WC:n saa huuhtoa vasta kun testattava on luovuttanut näyteastian valvojalle.

Virtsanäytteen kelpoisuuden toteaminen

Testattava antaa näyteastian takaisin välittömästi näytteen saatuaan. Totea näytteen kelpoisuus seuraavasti:

1. Arvioi virtsamäärän riittävyys näyteastiassa. Virtsa tulee olla vähintään 20 ml/tutkimus.
  2. Tarkista virtsan lämpötila näyteastian kylkeen liimatusta lämpötilatarrasta.
- Lue lämpötila välittömästi. Aika virtsaamisesta lämpötilan mittaukseen ei saa ylittää 4 minuuttia ja lämpötilan tulee olla 32 – 38 °C.
  - Lue lämpötila, kun tarran värien muuttuminen on pysähtynyt. Vihreä väri osoittaa näytteen lämpötilan. Jos vihreä väri ei ole näkyvässä, on lämpötila kahden värillisenä näkyvän indikaattorin välissä (esim. jos indikaattorit 34 ja 36 ovat muuttuneet värillisiksi, näytteen lämpötila on 35 °C, vaikka vihreää indikaattoriväriä ei olisi näkyvässä).

Uusi näyte kerätään:

- Mikäli lämpötila on rajojen (32-38C) ulkopuolella.
- Mikäli näytettä ei ole riittävästi.
- Mikäli epäilet virtsanäytteen annon aikana tapahtuneen näytteen manipulointia.

Näytteen jakaminen putkiin, putkien tarraaminen, sinetöinti ja lähetys

- Anna testattavan valita kaksi 10 ml BD:n vakuumivirtsanäyteputkea/tutkimus.

- Näyte siirretään huumenäyteastiasta putkiin vakuumitekniikalla näyteastian kannessa olevan adapterin avulla
  - Virtsanäytteen siirtäminen putkiin tehdään testattavan läsnä ollessa. Näytteenoton valvoja siirtää näytteen virtsanäyteputkiin. Testattavan ei tule tehdä sitä itse.
  - Täytä kaksi 10 ml:n vakuumivirtsanäyteputkea/tutkimus merkkiviivaan asti adapterin avulla.
  - Tulosta Tyks Laboratorioiden laboratoriojärjestelmästä testattavan viivakoodilliset tutkimustarrat. Tarroja tarvitset 2 tarraa/putki. Tutkimustarrasta käy ilmi testattavan näytetunnus, nimi, henkilötunnus, näytteenottoaika, tilaava yksikkö sekä tilattu tutkimus.
  - Jos yksikössäsi ei ole mahdollista tulostaa järjestelmästä testattavan viivakoodillisia tutkimustarroja, tarraa näyteputket niillä tarroilla, jotka sinulla on käytettävissä. Huomioi oikea tarroitus tapa myös tässä tapauksessa, jotta laboratorio kykenee lukemaan putkista tunnistetiedot (nimi, henkilötunnus, näytteenottopäivämäärä ja kellonaika).
  - Liimaa tutkimus- ja sinetöintitarrat putkiin tarkasti ohjeistuksen mukaan. Sinetöinnin tarkoituksena on taata näytteen koskemattomuus kuljetuksen aikana.
1. Liimaa viivakoodillinen tutkimustarra putkeen toinen tarra pitkittäin ja toinen poikittain. **Tarrat liimataan putken oman etiketin päälle.** Tarroitus tehdään kumpaankin putkeen samalla tavalla mallin mukaisesti. Poikittain oleva tarra ei saa ottaa kiinni pitkittäin olevaan tarraan.
  2. Kiinnitä sinetitarra korkin yli mallikuvan mukaisesti. Pitkittäin olevan tarran **viivakoodin on jäätävä kokonaan näkyviin.** Sitä ei saa peittää sinetillä.
  3. Laboratorion on kyettävä lukemaan sinetöidyistä putkista testattavan tunnistetiedot. Sinetitarran on ulotuttava myös poikittain olevan tarran päälle siten, **että se ei peitä poikittain olevasta tarrasta testattavan näytetunnusta, nimeä ja henkilötunnusta.**

Oikea tutkimus- ja sinettitarran tarroitus tapa

Virheellinen tutkimus- ja sinettitarran tarroitus tapa

4. Kun tulostat viivakoodillisia tutkimustarroja suoraan järjestelmästä, **tarkista, että tarrassa oleva päivämäärä ja kellonaika täsmäävät oikeaan näytteenantoaikaan.** Korjaa tieto tarvittaessa järjestelmään ja tulosta uudet tarrat.
5. Tarra-arkin ensimmäistä **tunnistetarraa** (=hallintotarra) **ei liimata putkiin.**
  - Anna testattavan tarkastaa näyteputkien merkinnät ja hyväksyä ne.
  - Pakkaa yhden potilaan näytteet aina samaan muovipussiin.
  - Lähetä näytteet huoneenlämpöisinä. Jos et heti lähetä näytteitä laboratorioon, säilytä ne jääkaappilämpötilassa (+2°C - +4 °C).

Lisätietoa linkeistä:

THL:n [Suositus terveydenhoidollisesta huumetestauksesta](#)

[Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteinen avoin julkaisuarkisto](#)

Katselmoitu 27.9.2023 PL